

Büdcə Təşkilatları üçün 14 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartı
“Balans hesabatı tarixindən sonrakı hadisələr”

Azərbaycan Respublikası Maliyyə
Nazirliyinin 2009-cu il “13” yanvar
tarixli İ-05 nömrəli əmri ilə təsdiq
edilmişdir.

Büdcə Təşkilatları üçün 14 №-li Milli Mühasibat Uçotunun Standartı
“Balans hesabatı tarixindən sonrakı hadisələr”

ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1. Bu Standart «Mühasibat Uçotu haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa uyğun olaraq hazırlanmış və "Balans hesabatı tarixindən sonrakı hadisələr" adlı İctimai Sektor üçün 14 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına əsaslanmışdır
2. Bu standart, Uçot Qaydaları və Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının Tətbiqi üzrə Şərhlər və Təvsiyələrdə öz əksini tapmış əlavə müddəalar nəzərə alınmaqla tətbiq olunmalıdır

Məqsəd və tətbiqi sahəsi

3. Bu Standartın məqsədi aşağıda qeyd edilənləri təyin etməkdir:
 - (a) təşkilatın hesabat tarixindən sonrakı hadisələri nəzərə almaqla maliyyə hesabatlarına düzəlişləri nə vaxt etməli olduğunu; və;
 - (b) təşkilatın maliyyə hesabatlarının dərc edilmək üçün təsdiq olunduğu tarix və hesabat tarixindən sonrakı hadisələr haqqında məlumatı açıqlamasını.
4. Bu Standart həmçinin, hesabat tarixindən sonrakı hadisələr fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin uyğun olmadığını göstərsə, təşkilatın maliyyə hesabatlarını fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinə əsasən hazırlamamasını tələb edir.
5. Bu standart büdcə təşkilatlarına, bələdiyyə orqanlarına və büdcədən kənar fondlara tətbiq edilir.
6. Mühasibat uçotunu tənzimləyən qüvvədə olan normativ-hüquqi aktlar ilə bu Milli Mühasibat Uçotu Standartı arasında ziddiyyət yarandığı halda, Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı tətbiq edilir

ƏSAS ANLAYIŞLAR

7. Bu standartda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr: hesabat tarixi ilə maliyyə hesabatlarının dərc edilmək üçün təsdiq olunduğu tarix arasındakı dövrdə baş verən mənfi və ya müsbət xarakterli hadisələrdir.

Bu hadisələrin iki növü müəyyən oluna bilər:

- (a) hesabat tarixində mövcud olan şərtləri təsdiqləyən hadisələr (Maliyyə hesabatlarına düzəliş edilməsini tələb edən hesabat tarixindən sonrakı hadisələr);
 - (b) hesabat tarixindən sonra yaranmış şərtləri təsdiqləyən hadisələr (Maliyyə hesabatlarına düzəliş edilməsini tələb etməyən hesabat tarixindən sonrakı hadisələr)
8. Büdcə Təşkilatları üçün digər müvafiq Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında müəyyən edilən şərtlər bu standartda digər standartlarda olduğu kimi eyni mənada işlədilir və ayrıca nəşr edilən Müəyyən Edilən Terminlər Lüğətinə daxil edilir.

Maliyyə hesabatlarının dərc olunmaq üçün təsdiq edilməsi

9. Hansı hadisələrin hesabat tarixindən sonra baş verən hadisələr anlayışına uyğun gəldiyini müəyyən etmək üçün həm hesabat tarixinin, həm də, maliyyə hesabatlarının dərc olunmaq üçün təsdiq tarixinin təyin edilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Hesabat tarixi maliyyə hesabatlarının aid olduğu hesabat dövrünün sonuncu günü hesab edilir. Maliyyə hesabatlarının nəşr edilməsi üçün tamamlanması üzrə məsul olan şəxs və ya orqan tərəfindən maliyyə hesabatlarına dair təsdiq cavabı verildiyi gün dərc olunmaq üçün təsdiq tarixidir

Tanınma və ölçülmə

10. Hesabat tarixi ilə maliyyə hesabatlarının nəşr üçün təsdiq olunduğu tarix arasında olan müddət ərzində seçilmiş hökumət rəsmiləri müəyyən məsələlər üzrə hökumətin məqsədlərini bəyan edə bilər. Hökumətin bəyan etdiyi sözügedən məqsədlərin tanınmanı düzəlişlərin edilməsi hadisəsi kimi tələb edib-etməməsi onların hesabat tarixində mövcud olan vəziyyətə dair daha çox məlumat təqdim edib-etməməsindən və onların yerinə yetirilməsi potensialına və yerinə yetiriləcəyinə dair kifayət qədər dəlillərin olub-olmamasından asılı olacaqdır. Əksər hallarda, hökumətin məqsədlərinə dair bəyanatlar düzəliş hadisələrinin tanınması ilə nəticələnməyəcəkdir. Əvəzində isə, onlar, əsas etibarilə, düzəliş olmayan hadisələr qismində açıqlamalara uyğun gələcəkdir.

Maliyyə hesabatlarına düzəliş edilməsini tələb edən hesabat tarixindən sonrakı hadisələr

11. Təşkilat, maliyyə hesabatlarına düzəliş edilməsini tələb edən hesabat tarixindən sonrakı hadisələri əks etdirmək üçün maliyyə hesabatlarında tanınmış məbləğlərə düzəlişlər etməlidir.
12. Aşağıda təşkilatların maliyyə hesabatlarında tanınmış məbləğlərə düzəliş etməsini və ya əvvəl tanınmayan maddələri tanımasını tələb edən edən hesabat tarixindən sonrakı hadisələrə misallar verilmişdir:
- (a) hesabat tarixindən sonra təşkilatın hesabat tarixində cari öhdəliyə sahib olmasını təsdiq edən məhkəmə qərarı. Təşkilat bu məhkəmə qərarı ilə əlaqəli olan əvvəlcədən tanınmış hər hansı qiymətləndirilmiş öhdəliyə "Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, şərti öhdəliklər və şərti aktivlər" adlı Büdcə Təşkilatları üçün 19 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq düzəlişlər etməli və ya yeni qiymətləndirilmiş öhdəliyi tanımalıdır.
 - (b) hesabat tarixindən sonra aktivin hesabat tarixində dəyərdən düşməsi haqqında və ya həmin aktiv üzrə daha əvvəl tanınmış dəyərdən düşmə üzrə zərərə düzəliş edilməli olduğu haqqında məlumatın əldə edilməsi. Məsələn:
 - (i) debitorun hesabat tarixindən sonra müflisləşməsi adətən hesabat tarixində ticarət əməliyyatlarından debitor borcları ilə əlaqədar zərərin mövcud olduğunu və təşkilatın həmin debitor borcu məbləğine düzəliş etməli olduğunu təsdiq edir; və
 - (ii) hesabat tarixindən sonra ehtiyatların satılması bu ehtiyatların hesabat tarixində xalis mümkün realizasiya dəyərini göstərə bilər.

- (c) hesabat tarixindən əvvəl alınmış aktivlərin ilkin dəyərinin və ya balans hesabat tarixindən əvvəl satılmış aktivlərin satışından daxilolmaların balans hesabatı tarixindən sonra müəyyən edilməsi
- (d) hesabat tarixindən sonra hesabat tarixində mövcud olan gəlirin bölüşdürülməsi üzrə razılaşmaya uyğun olaraq digər hökumət ilə bölüşdürüləcək hesabat dövründə toplanılan gəlirin məbləğinin müəyyən edilməsi;
- (e) Təşkilat hesabat tarixində bu tarixdən əvvəl baş verən hadisələr nəticəsində işçilərə fəaliyyətə əsaslanan mükafatların ödənilməsi ilə əlaqədar cari hüquqi və ya dolayı öhdəliklərə malik olduqda, hesabat tarixindən sonra işçi heyətinə ödənilməli olan müvafiq mükafatların müəyyən edilməsi;
- (f) maliyyə hesabatının düzgün olmadığını göstərən saxtakarlığın və səhvlərin müəyyən edilməsi.

Maliyyə hesabatlarına düzəliş edilməsini tələb etməyən hesabat tarixindən sonrakı hadisələr

13. Təşkilat, Maliyyə hesabatlarına düzəliş edilməsini tələb etməyən hesabat tarixindən sonrakı hadisələri əks etdirmək üçün maliyyə hesabatlarında tanınmış məbləğlərə düzəlişlər etməməlidir.
14. Maliyyə hesabatlarına düzəliş edilməsini tələb etməyən hesabat tarixindən sonrakı hadisələrə misal olaraq aşağıdakıları göstərmək olar:
 - (a) Təşkilat əmlakın ədalətli dəyər üzrə müntəzəm olaraq yenidən qiymətləndirilməsi ilə bağlı siyasət qəbul etdikdə, hesabat tarixi və maliyyə hesabatının dərc edilmək üçün təsdiq olunduğu tarix arasında əmlakın ədalətli dəyərinin aşağı düşməsi. Ədalətli dəyərin aşağı düşməsi, bir qayda olaraq, hesabat tarixində əmlakın vəziyyəti ilə əlaqəli deyil və sonrakı dövrlərdə yaranmış şərtləri əks etdirir. Bu səbəbdən də, müntəzəm yenidən qiymətləndirmə siyasətinin mövcud olmasına baxmayaraq, təşkilat maliyyə hesabatlarında əmlak üzrə tanınmış məbləğlərə düzəliş etmir. Eyni şəkildə, təşkilat hesabat tarixində əmlakın məbləği haqqında açıqlanmış məlumatları yeniləmir, baxmayaraq ki, 26-ci maddəyə uyğun olaraq əlavə açıqlama verməli ola bilər.
 - (b) Xüsusi icma xidmət proqramlarının həyata keçirilməsi üzrə məsul olan təşkilat hesabat tarixindən sonra, lakin, maliyyə hesabatlarının təsdiqindən əvvəl sözügedən proqramın iştirakçılarına birbaşa və ya dolayı şəkildə əlavə mükafatların verilməsi/ödənilməsi barədə qərar qəbul etdikdə, əlavə mükafatların Standartın 26-ci maddəsinə əsasən düzəlişlərin edilməsini tələb etməyən hadisə kimi açıqlanması ilə bağlı meyarlara uyğun gələ bilməsinə baxmayaraq, təşkilat cari hesabat tarixində özünün maliyyə hesabatında tanınan xərclərə düzəliş etməyəcəkdir.

Dividendlər və ya oxşar ödənişlər

15. Əgər təşkilat dividendləri və ya oxşar ödənişləri hesabat tarixindən sonra açıqlayırsa, o zaman təşkilat həmin ödənişləri hesabat tarixində öhdəlik kimi tanınamalıdır.
16. Əgər dividendlər və ya oxşar ödənişlər hesabat tarixindən sonra, lakin maliyyə hesabatının dərc olunmaq üçün təsdiq olunmasından əvvəl açıqlanmışlarsa (yəni dividendlər və ya oxşar ödənişlər müvafiq şəkildə təsdiq olunmuş və artıq təşkilatın sərəncamında deyillərsə), onlar Büdcə Təşkilatları üçün 19 №-li Milli Mühəsibat Uçotu Standartın cari öhdəlik meyarına uyğun olmadığı üçün hesabat tarixində öhdəlik kimi tanınmırlar. Bu dividendlər və ya oxşar ödənişlər "Maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsi" adlı Büdcə Təşkilatları üçün 1 №-li Milli Mühəsibat Uçotu Standartına uyğun olaraq qeydlərdə açıqlanır. Dividendlər və ya oxşar ödənişlər kapital üzrə gəlirləri əhatə etmir.

Təşkilatın fəaliyyətinin fasiləsizliyi

17. Hesabat tarixindən sonra, maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün məsul olanlar və ya idarəetmə orqanı təşkilatı ləğv etmək yaxud fəaliyyətini dayandırmaq və ya onun bundan başqa real alternativ variantı olmadığına dair qərar qəbul etdikdə, təşkilat maliyyə hesabatlarını fəaliyyətin fasiləsizliyi əsasında tərtib etməməlidir.
18. Fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin fərdi təşkilat üçün uyğun olub-olmadığını qiymətləndirən zaman maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün məsul olanlar və/və ya idarəetmə orqanı bir sıra amilləri nəzərdən keçirməlidir. Sözügedən amillərə budcə təşkilatının cari və gələcək fəaliyyəti, təşkilatın bölmələrində aparılması elan edilən və ya potensial struktur dəyişiklikləri, hökumətin maliyyələşdirməni davam etdirməsi ehtimalı və lazım gələn təqdirdə, maliyyələşdirmənin əvəz edilməsi üçün potensial mənbələr daxildir.
19. Əgər təşkilatların fəaliyyətinin əhəmiyyətli hissəsi büdcə vəsaitləri vasitəsilə maliyyələşdirilsə, o zaman, fəaliyyətin fasiləsizliyi məsələsi, adətən, yalnız hökumət sözügedən təşkilatların fəaliyyətinin maliyyələşdirilməsinin dayandırılması barədə niyyətini açıqladıqda yaranır.
20. Təşkilatlardan fəaliyyətlərinin tam və ya əhəmiyyətli hissəsinin özləri tərəfindən maliyyələşdirilməsi və müştərilər üçün təmin edilən məhsul və xidmətlərin məsrəflərinin ödənilməsi tələb olunduğu halda, hesabat tarixindən sonra fəaliyyət nəticələrində və maliyyə vəziyyətində qeydə alınan pisləşmələr fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin hələ də müvafiq olub-olmasının müəyyənləşdirilməsinə ehtiyac olduğunu göstərə bilər.
21. Əgər fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi artıq müvafiq olmazsa, o zaman, hazırkı standart təşkilatdan bunun maliyyə hesabatlarında göstərilməsini tələb edir. Sözügedən dəyişikliyin təsiri təşkilatın xüsusi şəraitindən asılı olacaqdır. Aktivlərin və öhdəliklərin balans dəyərində dəyişikliyin tələb edilib-edilməməsinin müəyyənləşdirilməsi zamanı mühakimələrə ehtiyac duyulacaqdır.
22. Əgər fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi artıq müvafiq olmazsa, o zaman, mövcud şəraitdə baş verən dəyişikliyin əlavə öhdəliklərin yaranmasına səbəb olub-olmaması və ya borc müqavilələrində bəzi borcların cari öhdəliklər kimi yenidən təsnifləşdirilməsi ilə nəticələnən maddələrin yaranmasına səbəb olub-olmaması da nəzərdən keçirilməlidir.
23. Büdcə Təşkilatları üçün 1 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartına əsasən xüsusi açıqlamalar aşağıdakı hallarda tələb olunur:
 - (a) maliyyə hesabatları fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi əsasında hazırlanmadığı halda. Maliyyə hesabatları fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi əsasında hazırlanmadıqda Büdcə Təşkilatları üçün 1 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartı sözügedən faktın, eləcə də, maliyyə hesabatlarının hansı prinsip əsasında hazırlanmasının və təşkilatın fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinə malik olmamasının səbəblərinin açıqlanmasını tələb edir; və ya
 - (b) Maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün məsul olanların təşkilatın fəaliyyətinin davam etdirilməsini şübhə altına qoya biləcək hadisələr və şərtlərlə əlaqəli olan əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliklər haqqında məlumatı olduğu halda. Açıqlama tələb edən hadisələr və şərtlər hesabat tarixindən sonra yarana bilər. Büdcə Təşkilatları üçün 1 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartı bu cür qeyri-müəyyənliklərin açıqlanmasını tələb edir.

Struktur dəyişiklikləri

24. Əgər hesabat tarixindən sonra elan edilən struktur dəyişiklikləri düzəliş edilməsini tələb etməyən hadisə anlayışına uyğun gələrsə, o zaman, müvafiq açıqlamalar

hazırkı standartın tələblərinə uyğun olaraq edilir. Struktur dəyişiklikləri ilə bağlı öhdəliklərin tanınması üzrə təlimatlar "Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, şərti öhdəliklər və şərti aktivlər" adlı Büdcə Təşkilatları üçün 19 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartında əks edilmişdir. Struktur dəyişikliyi, Struktur dəyişikliyi hesabat tarixindən sonra elan edilərsə bu o deməkdir ki, təşkilat, artıq, fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinə malik deyildir, tanınan aktiv və öhdəliklərin xüsusiyyəti və həcmi dəyişə bilər.

Dərc olunmaq üçün təsdiq edilmə tarixinin açıqlanması

25. Təşkilat maliyyə hesabatlarının dərc olunmaq üçün təsdiq olunduğu tarixi və bu təsdiqin kim tərəfindən verildiyini açıqlamalıdır. Əgər digər qurumun maliyyə hesabatlarına onların dərc olunmasından sonra düzəliş etmək səlahiyyəti varsa, təşkilat bu faktı açıqlamalıdır

Hesabat tarixinə olan şərtlər haqqında açıqlamanın dəqiqləşdirilməsi

26. Əgər təşkilat hesabat tarixindən sonra, lakin, maliyyə hesabatlarının dərc olunmaq üçün təsdiq edilmə tarixindən əvvəl mövcud olan şərtlər haqqında məlumat almışsa, təşkilat yeni məlumatlar əsasında həmin şərtlər ilə əlaqədar açıqlamaları dəqiqləşdirməlidir.

Maliyyə hesabatlarına düzəliş edilməsini tələb etməyən hesabat tarixindən sonrakı hadisələrin açıqlanması

27. Təşkilat düzəliş edilməsini nəzərdə tutmayan balans hesabatı tarixindən sonrakı hadisələrin hər əhəmiyyətli kateqoriyası üzrə aşağıdakı məlumatlar açıqlamalıdır:
- (a) hadisənin xarakteri; və
 - (b) onun maliyyə təsirinə qiymətləndirilməsi haqqında, və ya belə bir qiymətləndirmənin mümkünsüzlüyü haqqında bəyanat.

Qüvvəyə minmə tarixi

28. Bu standartın qüvvəyə minmə tarixi Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinin müvafiq normativ hüquqi aktı ilə müəyyən olunur
29. Əgər təşkilat Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında qeyd edildiyi kimi maliyyə hesabatı məqsədilə mühasibat uçotunun hesablaşma metodunu qəbul edərsə, yuxarıda qeyd edilən hüquqi qüvvəyəminmə tarixindən sonra standart təsərrüfat vahidinin qəbul tarixi və ondan sonrakı dövr üçün illik maliyyə hesabatına tətbiq ediləcəkdir.